

Narodna Straža

UREDNIŠTVO I UPRAVA: „NARODNA STRAŽA“
SIBENIK. — RUKOPISI SE NE VRAĆAJU. — NE-
BILJEŽOVANA SE PISMA NE PRIMAJU.

IZLAZI SVAKE SUBOTE
DANAŠNJI BROJ Kr. 4.

PRETPLATA „NARODNE STRAŽE“ IZNOSI DO
KONCA GODINE Kr. 60. — ZA INOZEMSTVO
Kr. 100. — OGLASI PO CIJENIKU.

Br. 4.

Sibenik, 13. kolovoza 1921.

God. I.

POGIBELJNI EKSPERIMENTI.

Izgleda, da iskustvo, koje je stekao jedan ili drugi narod u podržavanju državnog poretka, ne vrijedi u Jugoslaviji. Hoće se nanovo praviti pokuse a onom, što je kod drugih i naprednijih naroda dalo kobnih posljedica, i oponašati i u zlu druge države, i ako se i one žele riješiti tih već iskušanih sredstava. Hoće se i kod nas presaditi na naš politički život ezotičke biljke, koje ne mogu donijeti već samo otrovnih plodova. Mislimo ovdje na ideju, koja se u zadnje doba, u eri protukomunističke borbe, širi, a već se očituje i djelom, naime na ideju jugoslavenskog fašizma.

Manifestacije u nekim gradovima naše domovine prigodom atentata na pok. ministra Draškovića, kad je naš narod dao izljeva opravdanog ogorčenja protiv komunističkog terora i zvjerstva, pretvorile su se u neugodne i ni u čemu korisne izgrede. Omladina je bijesno demolirala privatne stanove, uprave nekih novina i tiskare te provocirala i tučnjavu po ulicama. Ovo, ako znaci ne varaju, značio bi prvi istup organiziranih jugoslavenskih fašista u suzbijanju komunizma. Misli se rekao bih poči i dalje, te se već danas svugdje organiziraju fašisti kao predstraža i borci protiv komunista.

Sveta je ideja zaštite naše mlade države, i oko ove ideje mora da su združeni svi sinovi našeg naroda, jer spas države treba da bude svakome nada sve, ali paziti je i na podnesna sredstva. Fašizam ne može se odobriti, jer to najmanje znači: ne poznavati ono, što je on prouzročio u Italiji.

Kad je Italija imala ući u rat, osnovali su se tako zvani „Fascii dei combattenti“, koji su širili i držali budno u narodu ideju rata i terorizirali protivnike. Iza sloma većina ovih su se pretvorili u „Fascii nazionali“, koji opojeni pobjedom razvijali su propagandu što većeg prisvojenja tuđeg teritorija.

Akciju ovakvih fašista iskusili su i naši okupirani krajevi, a njihov teror još i danas našalost bolno podnose naša braća u Istri. Sad, kad su u Italiji destruktivni elementi preoteli maha te prijete i državnom poretku, talijanska je vlada dala misiju spasa države u ruke fašista, ali zato već bere gorke plodove.

Talijanske novine svagdanu donose vijesti o sukobima, neredima, krvoprolićima i paležima, koje prouzrokuju baš fašisti u borbi sa komunistima. Službena Italija stvorila je ovu

stranku kao stranku reda i požela je nered te sada poučena gorkim iskustvom hoće pa i silom da se riješi fašista, jer vidi, da bi oni jednom, prevladaju li, mogli okrenuti oružje i protiv države. Sadašnja vlada iza dugog pregovaranja i posredovanja izgleda, da je natrag dana ipak uspjela sklopiti neki mir između fašista i socijalista, ali svi znaci kažu, da će to malo potrajati, a i slabe pomoći biti od toga, jer su se komuniste izjavili protiv tom miru.

Držimo dakle pred očima u ovom pogledu Italiju i ne pravimo kod svoje kuće opasne pokuse. Prvi i najglavniji uslov zaštite države je unutarnji mir. Strasti se moraju utišati, stranačke mržnje pasti te se duhovni razoružati. Povjeriti omladini da silom, oružjem, terorom istupi protiv razornih elementa znači prouzročiti nered i još većma podražiti i onako raspaljene stranačke strasti, stvarati uzrujanost, nezadovoljstva, izmjenično nepovjerenja, dapače pravi građanski rat. Ne će li ovakva organizacija, preotme li maha, biti uperena i protiv ostalih stranaka i osoba, koje nijesu u vladinim strankama ili se ne slažu s njihovim postupkom?

Katolički omladinci, koji su se prošle sedmice sakupili na zborovanje u Splitu, nijesu komuniste ili kakvi razorni elementi, već uvjereni nacionaliste, koji istinski ljube ovu državu, a ipak njih dočekuju splitski fašiste batinama, kamenjem i terorom. Ne dokazuje li ovo da nije fašizam uperen samo protiv komunizmu?

Prohtjede li se pak kojoj vladajućoj stranci oboriti drugu u opoziciji, ne će li se valjda, pod firmom zaštite države, poslužiti fašizmom? Pođe li ovo dalje, onda svatko, koji ne bude mislio, kako nekolicina gospode, koja hoće da ima uvijek vlast u rukama, bit će terorizan od fašista. Ovo nije graditi, već rušiti, nije štiti državu, već upropastiti i sijati samo mržnju među građanima mjesto stranačke snosljivosti.

Naša je država jaka, ona ima svoju junačku vojsku, policijski aparat, svoje zakone, ona će odoliti svim pokušajima onih, koji bi je htjeli srušiti. Ne treba se zato uteći fašizmu, jer je to nezdrava pojava, što nosi samo nereda.

Organizirati jugoslavenski fašizam, pa i pod nacionalnom firmom ili patrioćnim nazivom, bilo bi po našem shvaćanju praviti pogibeljne eksperimente u našem političkom i socijalnom životu.

Zborovanja kat. sastanka u Splitu.

Katolički pokret u Dalmaciji nanovo se razvija. Katolička seljčka i radnička, srednjoškolska i akademska omladina, te drugi, kulturni radnici nanovo se oku ljuju i za vrijeme

plan ve za prosvjetni rad u narodu. Jugoslavensko kat. akad. prosvjetno društvo „Pavlinović“, vjerno svojoj predratnoj radiji, dalo je inicijativu za organizaciju i prosvjetni rad. Split-

ski sastanak, na kom se našla sva naša omladina i naši kulturni radnici, djelo je „Pavlinovića“ i njegovih suradnika. Sva su zborovanja potpuno uspjela, jer su referati bili duboki i savremeni, a debata ozbiljna.

Zborovanje „Pavlinovića“.

Otvorio ga je predsjednik *Padovan* govorom, u kom je istakao predratni rad „Pavlinovića“ kao i njegove nove zadatke u budućnosti na socijalnom i prosvjetnom polju. Prisustvovali su i odaslanici kat. ak. prosvj. društava „Zora“ (Primorje i Lika) i „Martića“ (Bosna-Hercegovina), Tajnik *Urlić-Ivanović* dao je iscrpivi izvještaj „Pavlinovića“ o radu iza rata i o radu u prošloj godini. Pavlovićevci su u Zagrebu polpomagali prosvjetni rad H. K. N. Saveza poglavito rad oko organizacije omladine i ponovnog izlaženja „Mladosti“, glasila kat. oml. društava. Neki su drugovi aktivno radili u Jug. Kat. Dačkoj Ligi, a neki su obdržavali omladinsko-prosvjetne tečajeve.

Bogoslov *Alajbeg* izvješćuje o radu bogoslov. Zborova. Blagajnik *Škarpa* izvjestio je o stanju blagajne, koja se znatno povećala.

Knjižničar izvješćuje o stanju centralne knjižnice „Pavlinovića“ i njezinih podružnica, poglavito o uspješnom djelovanju one u Sibeniku.

Zatim su neki članovi bili proglašeni društevni starješinama, a primljeni su i novi članovi u društvo. Radi zasluga za društvo „Pavlinović“ bio je uz buran aplauz proglašen počasnim članom društva vrlo prijatelj katoličke omladine g. Vladimir Kulić, tvorničar u Sibeniku.

Podloga vijećanju „Pavlinovića“ za praktični rad u narodu bio je ozbiljni i duboki referat I. Č. *Miličića*: **Zadaci „Pavlinovića“ u narodu.** U debati, koja se vodila povodom toga referata, nikli su zaključci o ferijalnom radu i o omladinskim tečajevima.

Rezultat zborovanja „Pavlinovića“ jest taj, da će katolička akademska omladina držati preko ferija predavanja i omladinsko-prosvjetne tečajeve, iza kojih će niknuti opet nekoliko novih omladinskih društava.

Zborovanje prosvjetnih organizacija.

Predsjedali su naizmjenice I. Č. *Miličić* i vlč. *Antun Radić*. Na tom je zborovanju održano nekoliko referata, koji su dali nove smjernice i nove pobude za prosvjetni rad. Zanimiv je bio referat P. *Grgeca*: **Kat. pokret u Jugoslaviji**, u kom je dokazao da je kat. pokret prožet dubokom nacionalnom svijesti, koju je dokumentirao djelom. Spominje rad dačkih organizacija, borbe na univerzi, pisanje „Riječkih Novina“, sudjelovanje naših ljudi u legijama, rad u svim nacionalnim pothvatima, poglavito u „Narodnim Vijećima“.

U našem radu, svijetlit će nam imena: Mahnić, Krek, Rogulja.

U doba, kad se vjeronauk tjera iz škola, kad se školi daju novi nacrti, važno je naše stanovništvo u školskom pitanju. Stvarni referat dra *Carevića*: **O vjeri i školi** dao je povoda, da i u tom važnom pitanju označimo svoje stanovništvo. Tražimo vjeronauk u školi, pravo roditelja da odlučuju o uzgoju svoje djece, te osnivanje konfesijonalnih škola.

Glavni tajnik H. K. N. *Saveza P. Jesih* iz Zagreba u svom referatu istakao je važnost centrale za kat. prosvjetnu akciju, koja će sistematski organizovati čitav prosvjetni rad. **Savez** treba da je škola kat. prosvjetne akcije, a u nju neka su uređeni razni odsjeci. Uspjeh ovoga predavanja jest osnutak podružnice Hrv. kat. nar. Saveza, koja će biti centrala za kulturno-prosvjetni rad u Dalmaciji.

Praktična predavanja: Prosvjetna društva (*Šimetin*), Gimnastički pokret (*Zuđenigo*), Vjerski momenat u prosvjetnim društvima (kan. *Fulgosi*), Društveno djelovanje (*Vunić*), označila su svrhu i unutarnji rad u samim društvima tako, da su učesnici u tim predavanjima naučili, kako se vode društva i kako se u njima radi.

Zanimiv i važan je bio i referat don *Bartula Ganze*: **Naš rad na go-spodarskom polju**, u kojem je dokazao potrebu ovog rada i pokazao put, kojim nam je poći. Iza njega primljeno je više zgodnih i korisnih rezolucija.

Kod referata o **kat. štampi i Pijevom društvu** stvoreno jevi se važnih zaključaka, kako da što ozbiljnije poradimo oko organizovanog novčanog podupiranja i proširenja naše štampe.

Žensko zborovanje.

Na ovom zborovanju održana su dva referata i to: Kat. ženski pokret (gđa *Ruža Živković* - Sibenik) i Kat. ženske organizacije (gđa *Danica pl. Bedeković* - Zagreb). Prvi je referat govorio o idejnoj strani kat. ženskog pokreta te o njegovoj svrsi i historijatu, a drugi je govorio o vrsti ženskih organizacija, načinu organizacije i unutarnjeg rada u društvima. I ovo je zborovanje okrunjeno uspjehom, jer je stvoreno kat. žensko prosvjetno društvo, koje će ujedno biti i centrala za ženski pokret u Dalmaciji. Uvjereni smo, da će i u drugim mjestima niknuti ženska kat. prosvjetna društva.

Zborovanje srednjoškolske omladine unijelo je nove vidike i nove snage u njihove redove, donijelo je mnogo novih savremenih misli za život i rad u duhu katoličkog pokreta. Srednjoškolska omladina treba da se kani politiziranj, pa da se ozbiljnim radom i naukom, koja izrađuje stalne i čvrste karaktere, pripravlja za budućni život. Trebamo omladinu sa čvrstim značajem i karakterom.

Gimnastični odsjeci također su uspješno vijećali, te su održali jedan potpuno uspješni nastup i pokazali, što može da učini odlučna volja i ustrajni rad.

Osim ovih održana su i zborovanja bogoslova, „mladih junaka“ te zborovanja seljačkih i radničkih omladinaca. S uspjesima splitskog sastanka možemo biti potpuno zadovoljni, jer će se nakon njega razviti još snažniji i življivi rad, koji će utirati nove puteve kršćanskom preporodu i koji će biti zalag nove i sretnije budućnosti našega naroda.

Omladinu, koja je dala inicijativu i koja je priredila ovaj sastanak, mi srdačno i iskreno pozdravljamo želeći joj što bolji uspjeh u njezinom plemenitom radu za zdravi prosvjetni i socijalni napredak našega naroda.

Napadaj na namjesnika dr. Metličića.

Ovih dana bio je napadnut u Zadru nasred ulice novoimenovani namjesnik Dalmacije dr. Metličić, dok je bio u društvu upravitelja Ježine i inž. Gaspenia. Zadaše mu duboku ozledu na glavi, tako da mora odgoditi svoj odlazak u Split za petnaest dana. Napadači su poznati te su i uapšeni.

Tako su službeni i neslužbeni zadržarski krugovi osudili ovaj zločin, te izrazili svoje sažaljenje gosp. namjesniku, dapače i kolovođe zadržarskih fašista otklonili svaku odgovornost, mi im ne vjerujemo, jer ih poznajemo. Njihove su izjave neiskrene i licu-mjerne. Ovo posljednje djelo zadržarske ulice ima svoju pozadinu, svog odgovornog mandataru. Ovo nije čin osobne, već političke naravi.

Dr. Metličić nije bio napadnut kao privatna osoba, jer kao takva on u Zadru uživa, zbog svog karaktera i učenosti, opće štovanje, te za cijelo vrijeme okupacije pa do danas on je nesmetano živio u Zadru, ali sada, kad nosi čast namjesnika jugoslavenske Dalmacije biva kao takav insultiran i ranjen. To je ono, što nas boli, što naj-odrešitije osuđujemo. Napadajem na dra Metličića najosjetljiviji smo taknuti svi mi Jugoslaveni.

Povućemo li paralelu između Zadra i Šibenika, moramo konstatirati, kako naša država lealno vrši svoje obveze zaštite građane i talijanskog osjećaja, te kako smo mi daleko plemenitiji i finiji od onih, koji se toliko nadmeću svojom kulturom. Dok u Šibeniku slobodno i nesmejano žive i oni, koji su nas vrijeđali i očito radili protiv našeg naroda, te im nije dignuta ni vlas s glave, u Zadru biva nasred ulice zlostavljen predstavnik naše najviše pokrajinske vlasti.

Ova nas razlika napunja opravdanim gnjevom, ali moramo mirno podnijeti i ovu nepravdu, jer ne smijemo nasjedati onima, koji su ovaj napadaj proračunano upriličili, samo da izazovu kod nas reakciju, što bi nam u ovom momentu samo škodilo.

Prepuštamo našoj vladi, da ona energično zatraži zadovoljštinu za ovu uvredu, te i jamstva za život Jugoslavena u Zadru. Mi pak s naše strane dižemo svoj glas protesta proti zločinačkom ponašanju zadržarske ulice toplom preporukom našem narodu, da ostane hladan i prede prezirom preko ovakvog izazova.

Za trgovačku komoru u Šibeniku.

(Upit nar. posl. dr. Ante Dulibića gosp. ministru trgovine prikazan Narodnoj Skupštini 4. VIII. 1921.)

Okružje šibensko i zadržarsko potpadalo je pod trgovačko-obrtnu komoru u Zadru. Buduć je Zadar morao biti ustupljen Italiji, oba okružja ostala

su bez te komore i ništa se nije učinilo, da se ista uspostavi u Šibeniku, kao glavnom mjestu sjeverne Dalmacije.

Glasa se, da se namjerava spojiti šibensko i zadržarsko okružje sa trgovačkom komorom u Splitu. Tomu su odlučno protivni svi trgovački i obrtni krugovi spomenutih okružja, jer su time ugroženi njihovi najbitniji interesi. Nitko pak ne može da pojmi, koji bi stvarni razlozi mogli skloniti vladu na takvu odluku.

Ni Šibenik ni zadržarsko okružje nemaju nikakvih zajedničkih interesa, ni trgovačkih ni gospodarskih uopće, koji bi ih spajali sa Splitom. Naprotiv svi su im skoro interesi oprečni i u sukobu. Trgovačke i prometne tradicije od najdavnijih vremena učinile su od zadržarskog i šibenskog okružja jednu cjelinu, čiji su interesi i tendencije bili vazda u skladu, i nije bilo sukoba.

Glede Šibenika ima se posebice opaziti, da je njegova luka vazda imala najveći promet. Tonaža brodova, koji su pristajali u šibensku luku, zaostajala je samo za Trstom, kako se može razabrati iz statističkih podataka. Predjel zaleda, koji gravitira prema Šibeniku, je jedan od najinteresantnijih i najbogatijih prirodnih blagom, mnogovrsnim rudama, jakim vodenim snagama, drvlem iz pograničnih bosanskih šuma, kojima je Šibenik najbliža luka, preko koje se sve to blago izvažalo u inozemstvo.

Takvoj luci treba da vlada posveti osobitu pažnju u interesu promicanja našeg izvoza. U tu svrhu je apsolutno potrebno da se ustanovi u Šibeniku **trgovačko-obrtnička komora**, koja će zastupati, zaštićivati i promicati interese ne samo Šibenika nego i cijele sjeverne Dalmacije, koja svā gravitira prema Šibeniku. Inače ovaj dio Dalmacije ostao bi bez svake zaštite obzirom na sukobe interesa sa ostalim dijelovima.

No za osnutak komore u Šibeniku ne vojuju samo razlozi trgovačko-obrtni i prometne naravi te posebno sti interesa, nego i važni razlozi narodno-politički. Ova komora bila bi nastavak dosadanje komore zadržarske i značila bi kontinuitet djelatnosti ove potonje. U interesu je države i budućeg nama povoljnog razvitka prilika na Jadranu, da se taj kontinuitet održi i bude dokazom naših prava i naših težnja.

Na temelju toga čast mi je upitati gospodina ministra:

Je li voljan čim prije odrediti, da se osnuje u Šibeniku za svu sjevernu Dalmaciju **trgovačko obrtnička komora**, koja će značiti nastavak rada, trgovačko-obrtničkih tradicija i prava dosadanje zadržarske komore?

Tjedni pregled domaće politike.

Uzrok Radićeve apstinencije. Glavno glosilo demokratske stranke „Demokratija“ pišući o uništenju komunističkih mandata ima značajan pasus o Radićevoj taktici. Među ostalim piše, da je za današnju vladu u njezinom početku najteže pitanje bilo, kako će izbjeći tomu, da Radić i komunisti ne učine veliki opozicijski blok u konstituenti i onemoguće planove vlade. Do sada se imalo samo pаметi vlade zahvaliti, da do toga nije došlo, t. j. vlada je Radića mudro odbila od konstituente raznim fintama, pa su komunisti ostali sami i nijesu bili tako opasni, kako bi bio opasan protivladin blok, da se nije vlada pobrinula, kako će Radića izigrati.

Sveci blago dijele. Neke beogradске demokratske i radikalne novine pišu, kako bi bilo dobro, da se ne

raspišu novi izbori za poništene komunističke mandate, već da ih vladine stranke podijele između sebe. Ovu misao su brzo prihvatili slovenski zemljoradnici, jer se tako nadaju jeftino doći do mandata.

Zanella u Beogradu. Budući predsjednik riječke države Zanella nalazi se od nekoliko dana u Beogradu u svrhu pregovaranja sa našom vladom o luki Baroš. Tekom njegovog boravka u Beogradu uspostavilo se, da je Zanella samo pouzdanik talijanske vlade, koja bi uza sve izjave svojih prvaka, da rapalski ugovor treba solidarno izvršiti, htjela da nam otme Baroš. U svezu s ovim pitanjem dovada se evakuacija III. zone, koja ne bi imala prije biti izpražnjena, nego se naša država odreče luke Baroš. Talijanska se vlada brzo požurila, da dementira glasine, da je Zanella u Beogradu njezinom misijom.

Kako se pravi posao. Ovih je dana otputovao u Prag za poslanika g. Vošnjak. Vošnjak je vođa slovenskih zemljoradnika. Prigodom njegovog odlaska donijele su neke novine, kako je došao od poslaničkog mjesta. Kada je naime g. Pašić na svaki način htio da skalupi većinu za ustav i predbio muslimane za 500 milijuna kruna, još mu nije bila osigurana većina. Htio je još predbiti za se, odnosno za svoj ustav, i zemljoradnike. Slovenski zemljoradnici (samostojni) su obećali glasovati za ustav, ali uz uvjet, da na uzdarje dobiju jedno poslaničko mjesto u inozemstvu i 50 milijuna kruna. Sada je ta kupovina isplaćena.

Demokratsko glosilo „Riječ“, jer joj se očito ovakva trgovina čini sramotna, hoće da opravda ovaj čin i kaže: „U Srbiji je pečenje rakije bilo vazda slobodno, a kmetijska stranka je tražila, da se dozvoli slobodno pečenje rakije po čitavoj državi. Ta je sloboda dana i ona znači za državni fiskus manjak od 50 milijuna dinara.

Sada ne znamo, tako liže i vara javnost. Znamo sigurno, da u Dalmaciji nije dozvoljeno slobodno pečenje rakije.

Kriza vlade. Ovo zadnjih osam dana šire se uporne vijesti o krizi vlade, jer da je opet oživio stari spor oko razmjera glede namještanja činovnika i podjele ministarskih lisenca. Dosad su u nekoliko navrata vijećali izaslanici demokrata i radikala, ne bi li se ovi sporovi izgledili, ali uzalud. Osobito je nezadovoljstvo između radikala radi demokratskih ministara Pribičevića i Kumanudija, a među demokratima radi osobe vojnog ministra. Kako je ipak ugodno biti na vladi, izgleda, da ne će za sada doći do krize, već će se dogoditi riješenje spornih pitanja za jesen. U tu svrhu se g. Pašić već izmorio i razbolio, te radi oporavka putuje do jeseni u inozemstvo.

Ratifikacija trgovačkog i carinskog ugovora sa Čehoslovačkom. Ovih je dana u čehoslovačkom parlamentu ratificiran trgovački i carinski ugovor između naše države i Čehoslovačke. Ujedno je potpisana i vojna konvencija između ovih dviju bratskih država.

Objerovljeni mandati naših poslanika u Rimu. 3. ov. mj. objerovljeni su u talijanskom parlamentu mandati svih naših poslanika izabranih u Gorici i Istri. Za Goricu su dr. Wilfan, dr. Podgornik, Lavrenčić i Šček, a za Istru dr. Uliks Stanger. Težak je njihov položaj u talijanskom parlamentu, još teža borba, a velika odgovornost i obveza prema svojim izbornicima, bijednoj našoj braći. Narodni su to, učeni, požrtvovalni, radni i zauzeti

ljudi, pak smo sigurni, da će znati i htjeti mudro i neustrašivo štiti i braniti prava i interese naše tužne neoslobodene braće. I mi im s naše strane to toplo stavljamo na srce.

Odobren sporazum o podjeli mornarice. Javljaju iz Pariza, da je komisija za reparacije odobrila sporazum između naše i talijanske vlade o podjeli trgovačkih brodova bivše austro-ugarske mornarice između Italije i Jugoslavije. Sporazum taj bio je sklopljen još 7. rujna 1921.

Iz katoličkog svijeta.

Uspostava diplomatskih odnosa između sv. Stolice i Francuske. Nakon toliko godina zestoke borbe proti katoličkoj crkvi francuska je vlada ove godine odlučila da uspostavi prekinute diplomatske odnose sa sv. Stolicom. Francuski se punomoćnik već nekoliko mjeseci nalazi u Vatikanu, a ovih je dana stigao u Pariz papinski nuncij Msgr. Cerretti i predao predsjedniku republike svoja opunomoćenja.

Pri primanju izjavio je predsjednik Millerand nadu, da će unapred odnosi između sv. Stolice i Francuske biti najsrdačniji.

Konsistorij u listopadu. U listopadu o. g. sastaje se konsistorij, na komu će biti imenovano nekoliko novih kardinala, a po svoj prilici i jedan stožernik za Jugoslaviju.

Slavlje kat. omladinskih društava u Ivanič-gradu. Prošle nedjelje bilo je u Ivanič-gradu veliko zborovanje omladinskih društava iz Posavine. Održano je svečano zborovanje s prigodnim govorima, gimnastičkim nastupom, predstavom i pjevanjem. Građanstvo je s velikim simpatijama primalo i pozdravljalo svijesnu hrvatsku katoličku omladinu.

Ivanič-grad sa svojim brojnim društvima postao je žarištem katoličke svijesti i katoličkog djelovanja u gornjoj Posavini.

Divljaštva u Sinju.

Neposredno iza splitskog sastanka posjetio je Sinj Marije Matulić, urednik „Narodne Politike“, i gđa Danica pl. Bedeković, tajnica „Hrv. Kat. Ženske Sveze“ i „Narodnog Ženskog Saveza kraljevine S. H. S.“ U kavani „Cetina“ naredili su pivo. Sinjski fašisti zabranili su konobaru, da ih posluži. Kad su ih upitali za uzrok takvog postupka, pravnik Pavić udario je gosp. Matulića po vratu, a drugi fašista počeo je trgati rukave ovoj uglednoj gospođi.

Isti dan sazvala je gđa Bedeković pouzdanu sastanak za organizaciju kršćanskih majka. Fašisti su spremali napadaj.

Seljaci, koji su se vraćali sa sprovoda pok. Marića, potpredsjednika Pučke stranke u Sinju, čuvali su zgradu, gdje je bio sastanak. Kad su se učesnice s pratnjom vraćale sa sastanka, napala ih je rulja svakojakim povici. Jedan je fašist opalio iz revolvera, a onda je počeo padati kamenje. Poglavarstvena vlast pušta fašiste na miru, a navlažuje na samostan, gdje su se sklonile učesnice sastanka i seljaci. Učinili su premetačinu, našli negdje 2 stara zardala revolvera i jedan nožić.

Uapšeni su bili O. Kotaraš i dr. Cindro kao „uzročnici bune“ i odvedeni u Split. Nakon saslušanja i pregleda spisa obojica su potpuno riješeni od istražnog zatvora.

Žalosno je, da vlast ne može naći načina, da ovim razbojničkim bandama fašista jednom stane na kraj. Zar se nalazimo u potpuno bespravnoj državi, gdje nekoliko degeneriranih skupina čine, što ih je volja? Dokle će ovako ići?

Govor narod. poslanika dra Ante Dulibića

izrečen na sjednici Narodne Skupštine 3. VIII. 1921. prigodom rasprave o zajmu od 500 milijona franaka u zlatu

Gospodo, prije nego što predem na predmet, dozvolite, da se osvrnem sa par riječi na ono, što je gospodin Ministar financija kazao u pogledu željeznica.

Željezničko pitanje.

Plan je, gospodo, da se sagradi, kako smo čuli, jedna sasvim nova željeznica, koja će prestolnicu naše države, naš Beograd, spojiti sa morem. To je svakako dobra stvar i nitko se tome ne može da protivi. Ali mi, koji znamo da takvi projekti trebaju mnogo i mnogo vremena, mnoge i mnoge godine da se izvrše, mi mislimo, da bi se u prvom redu moralo nastojati oko toga, da se bar željeznice, što imamo, dovrše, poprave i učine, što je moguće boljim, sposobnijim za promet. Mi na pr. imamo Ličku željeznicu, koja bi morala da spoji Dalmaciju sa ostalim dijelovima naše države, a ta je željeznica dobrim dijelom građena. Malo bi se nastojati, da se gradnja nastavi, i da se napokon taj spoj, na koji mi Dalmatinci čekamo evo ima po vijeka, ostvari sada nakon našeg ujedinjenja.

Međutim, gospodo, možemo reći, nije se ništa učinilo. Radnja je prekinuta i mi smo danas, isto kao nazad po vijeka, bez željeznice. Znajući, da će i gradnja Ličke željeznice trajati najmanje tri godine, sve da je novac gotov tu na stolu, i sve da se radi s najvećom brzinom, tražili smo, da se barem popravi, da se preudesi zgodno za promet uskotračna željeznica t. zv. šumska željeznica od Prijedora do Knina. Ni u tom pogledu, gospodo, nije se moglo ništa postići. To je željeznica, koja postoji i za koju ja mislim da ne treba ni velikih izdataka da se učini sposobnom za promet, ali se ni to ne radi. I čudnovato je, da, kad se ne čini ni ono, što bi se moglo, u današnjim se prilikama misli na novi tako veliki projekat, po mom mišljenju za sada fantastičan, jer bi danas koštao ne više na stotine miliona nego milijarde.

I ovaj način uprave ne može da doprinese ni povjerenju naroda prema vladi, a ne može da doprinese također ni povjerenju inostranog svijeta prema našoj državi.

Neizvjesnost našeg finansijskog stanja.

Gospodo, da predem sada na stvar. Ja mislim, da niti naš g. ministar financija, niti ijedan stručnjak niti najbolji ekonom nije u stanju, da nama ovdje i inostranom svijetu prikaže pravu sliku našeg gospodarskog, našeg ekonomsko-financijskog stanja. Mi gledajući toga nemamo nikakva temelja da to prosudimo, i to je naša najveća nevolja i uzrok, radi koga nas svijet susreće sa nepovjerenjem. Neprestani pad naše

valute i ustručavanje inostranog svijeta da ulaže svoje kapitale ovamo, posljedice su tog nepovjerenja.

Čitam po novinama, da se navadaju razni razlozi pada naše valute, ali je glavni razlog u toj neizvjesnosti našeg ekonomskog i finansijskog stanja. Taj se glavni razlog nikad ne donasa. Mi, gospodo, nemamo redovitog proračuna, mi nemamo konačnog računa, mi nemamo statističkih podataka glede naših gospodarskih prilika, po kojima bi se moglo prosuditi, kako mi zbilja stojimo finansijski i ekonomski.

Trgovačka bilanca.

Naša trgovačka bilanca služi danas jedino kao nekakvo mjerilo, kako stojimo. Trgovačka bilanca, najprije moram da istaknem, nije po mome mišljenju ništa pouzdana. Kako nam se sa zvanične strane kaže, da smo pasivni iz godine u godinu u trgovačkoj bilanci za dvije milijarde dinara, ja mislim, da smo mi daleko pasivniji od toga. Jer tko promisli, što je sve uneseno u našu državu i što bi se moralo unijeti, otkad se svršio rat; tko vidi naše robom prepune gradove, osobito naša veća središta, mora doći do uvjerenja, da se uvezlo daleko više nego što pokazuju statistički podaci. Ali vidite, što se tiče trgovačke bilance i njene pasivnosti ja smatram, da je to stvar, koja ne treba nikoga da zabrinjuje, jer velika pasivnost trgovačke bilance u prvim godinama poslije rata to je jedna pojava, koju vidimo u svima drugim državama, koje imaju daleko bolju valutu nego mi. To je bila jedna nužda, da se nabavi razna roba i razne stvari nakon toliko godina rata. I ta trgovačka bilanca najprije će se urediti po sebi, a može se lakše urediti, ako se bude vodila dobra izvozna politika.

Platežna bilanca.

Trgovačka bilanca nije nikakav mjerodavni faktor za presuđenje našeg ekonomskog stanja, nego jedan od glavnih faktora ima da bude t. zv. platežna bilanca. Sa trgovačkom bilancom, ako je tačna, mi možemo znati koliko je robe ušlo, a koliko izašlo izvan države, odnosno kolika je vrijednost robe ušla, a kolika izašla, a sa platežnom bilancom moramo dobiti približne podatke, koliko novca izlazi iz naše države i koliko novca ulazi u nju, — mi gledajući toga nemamo podataka. Postoji kontrola nad čekovima, nad doznakama, što naše banke i novčani zavodi šalju u inostranstvo, ali ja mislim, da ta kontrola apsolutno ne odgovara svome cilju. I ja bih želio danas, da naš g. ministar financija iznenadi u jedan isti dan sve naše banke i novčane zavode i da vidi iz njihovih knjiga, koliko

su dinara te banke t. j. pojedinci u njima dužni inostranstvu. I ja sam uvjeren, gospodo, da taj dug naših zavoda prema inostranstvu iznosi na milijarde. Tu je propast našem dinaru. Tu se nije posturalo ni sa kakvom strogošću. Vama je slobodno, ako hoćete, i milijarde doznačiti u inostranstvo i to nitko ne kontrolise.

Strani svijet ima stoga na raspoloženju kod nas silu dinara; on mora da se trsi toga, i tako se daje dinar pošto poto. Dakle, najglavnija kontrola morala bi se sastojati u tome, koliko se to doznajuću novca u dinarskoj valuti u inostranstvo, jer što vrijedi zabrana pojedincima, kad idu vani, da ne mogu nositi više od 2000 dinara? Ta zabrana ne vrijedi ništa, kad se mogu milijarde na druge načine izvažati. Platežna bilanca dala bi nam pravu sliku našega finansijskog stanja. Da to stvorimo treba da zavirimo također u naša industrijska preduzeća i vidimo, da li ono što dobijaju ta preduzeća ostaje u zemlji, a ne ide vani; u čijim su rukama diionice; koliko se troši u agencije; koliko ide dividende van zemlje. Tu su milijoni i milijoni. To je ono, što opterećuje naš platežni bilans. Dodajem da bi trebalo poslije i u obratnom smislu znati, koliko nama dolazi novca iz inostranstva; koliko novca mogu donijeti naši iseljenici i koliko novca iznose, i tako bi se moglo bar približno ustanoviti, da li je naš platežni bilans tako dešperatan, kako se misli u stranome svijetu.

Gospodarska bilanca.

Treba imati još jedan, treći podatak. Nije dovoljno za presuđivanje ekonomskog stanja trgovački bilans ni platežna bilanca, nego je zato najglavniji faktor gospodarska bilanca. Mi bi morali imati statističkih podataka glede našeg gospodarstva, da možemo prikazati svijetu, da mi ne idemo unazad, nego unapred. Ja sam i danas duboko uvjeren što se tiče bogatstva u našoj zemlji, da mi ne idemo unazad, nego da idemo unapred, ali inostrani svijet o tome ne zna ništa i nema pojma. Inačice stvar nema prema tome ni povjerenja, a ništa se ne radi da se to popravi, da strani svijet zna, da smo mi jedna gospodarski možda najbolje situirana država, kao što u stvari jesmo. Stvorilo se u isto vrijeme jedno nepovjerenje i neraspoloženje između nas s jedne strane i inostranstva s druge strane, jer inostranstvo, ne budući obaviješteno o našem stanju, ono prosuđuje naše prilike najnepovoljnije. No mi vidimo, da nije tako kao što inostranstvo prosuđuje i smatramo da je njegovo prosuđivanje neopravdano; zato nastaje zlovolja i mržnja između nas i inostranstva.

Bezglavost i diletantizam uprave.

Jedan od glavnih razloga, koji se također ne donosi vani, stoji u bezglavosti i diletantizmu, kojim se upravlja finansijskim stvarima. Jedan inostranac ne može da sklopi jedan ugovor sa našim čovjekom, koji bi se imao izvršiti za mjesec, dva, tri ili šest mjeseci. Njemu je nemoguće da sklopi takav ugovor, jer se ne zna, što će biti ni kroz mjesec dana, koje će promjene uredaba nastati. Mi smo vidjeli, da se kod nas dozvoljava, a sada opet za branjanje ulov i izvoz. Vidjeli smo, da se carine udaraju i ukidaju, da čas postaju veće, a čas postaju manje. Vidimo što se tiče saobraćaja veliku sporost. Prilike su uopće takve, da čovjek ne zna, što će ga prevoz stati, a sve te prilike u mnogome doprinose, da je naša valuta tako rđava.

Dozvolite što se tiče diletantizma i bezglavosti, koju sam naglasio, da iznesem dva primjera.

Novi retroaktivni porezi.

Kao nešto novo na svijetu kod nas se uvadaju porezi sa retroaktivnom moći. Naša je država zaposjela teritorije Dalmacije, što ih je dosada Italija držala okupirane, i došla je naredba, da se pribira porez na tako zv. ratne dobitke. Ja te ratne dobitke niti sam branio, niti ih sada branim, ali ću vam reći, da je u Austro-Ugarskoj bio prisiljen da plaća na ime tih dobitaka svaki težak i zanatlija znatne iznose, jer im je računato prema sniženoj vrijednosti novca, da su dobili tobože mnogo više negoli ranije, i zato kod nas nema težaka ni obrtnika, koji nije bio pozvan da taj porez plati. Ljudi su plaćali za 1914., 1915., 1916. i t. d. Odmjerenje toga porea postalo je pravomoćno. Neki su se žalili na više instancije i ove su konačno riješile. Sad prema kasnijem zakonu koji vrijedi u našoj otadžbini, revidira se sav porez, sve ono, što je plaćeno, i ono, što je prepisano od 1914. na ovamo. I što sad nastaje? Vi znate, da svaki čovjek udešava svoj mali gospodarski život prema onome, što može da izda, i po tom vodi računa i o porezu. Kako se sad može doći do toga, da se uvede jedan porez sa retroaktivnom moći? Ja to ne mogu protumačiti. To se protivi svakoj pravnoj teoriji i svakom pravnom shvaćanju. Kad bi sve, što mi pogriješno radimo, ostalo skriveno samo među nama, ne bi nam bar škodilo prema inostranstvu. Ali nije tako: inostrani svijet pazi na svaku stvar što se ovdje dešava, i ja sam imao prilike da se o tome osvjedočim. Čim izdamo koju naredbu, osobito finansijsku, to dođe do znanja cijelom vanjskom svijetu tamo se proučava, pa ako je stava

dobro urađena, onda vanjski svijet to priznava; a ako je urađena loše, ako se protivi zdravome razumu, onda kaže za našu upravu, da je nesposobna, i prema njoj nema povjerenja.

Nazad par mjeseci bila je izdata jedna naredba, da se dopusti izvoz inostranog novca iz naše države. To je bilo dobro, ali je učinjena jedna iznimka za dolar, i rečeno je, da se dolar ne može da izvozi. Odmah je američko poslanstvo, po nalogu sigurno iz Washingtona, pitalo razjašnjenja i pitalo, što je razlog tome naredbenju. Ja ne znam, što im je odgovoreno, ali vam hoću da dokazem ovim primjerom, kako se na svaki naš korak strogo pazi.

Izmjena novčanica.

Da još jednim primjerom dokažem nesredjenost i nerazboritost finansijske uprave kod nas, dozvolite da vam nešto rečem o izmjeni novčanica na teritoriji Dalmacije, koju je naša država zaposjela.

U drugoj zoni predano je od prilike 200 milijuna nežigosanih kruna za izmjenu, kažem od prilike, jer tačnih podataka nemam, a ako sam pogriješio, neka me izvoli g. ministar popraviti, no to na onome što ću reći ništa ne mijenja.

To 200 milijuna nežigosanih kruna u času zaposjednuća teritorija od naše vojske, predstavljalo je efektivnu vrijednost od 80 milijuna dinarskih kruna, jer se računao jedan dinar kao deset nežigosanih kruna, a jednu lirku kao 16 ili 17 nežigosanih kruna. Taj novac imao je dakle u tom teritoriju svoju efektivnu vrednost, pa neka je ta vrijednost nevoljna, jer u početku je ta nežigosana kruna u okupiranom teritoriju vrijedila više nego žigosana, ali malo po malo nežigosana kruna je pala na tako minimalnu vrednost: od deset kruna jednako jedan dinar.

Sada pri zamjeni novca, ja priznajem, da država treba da se ogradi pred mogućnosti, da ne bude zaskočena velikom svotom tih kruna, ali mislim da ćete dijeliti moje mišljenje, da u ni jednom slučaju pređujem, koji je dala vlada, nikada nije smio biti manji od one vrednosti, koju je novac imao kao naša vlast došla u te krajeve. A što se dogodilo? Kaže mi se, da nije dano više nego 16 milijuna dinarskih kruna. Dakle mjesto 80 milijuna narodu se dalo samo 16 milijuna, nešto dakle oko 4 milijuna dinara, a oduzelo se narodu ništa manje nego 64 milijuna kruna. U tamošnjem našem narodu vlada mišljenje, da je više potrošeno za komisije nego što je dato narodu. U mjesec i po dana pak toliko se carine i poraza utjeralo, da je to više nego li je sama naša država dala u ime pređujma za sav stari novac, koji je bio inkameriran. Možete sada da vidite, kako je crna slika tog nevoljnog kraja. Šibenik je bio nekada gradić vrlo prometan i živ, a danas vlada u njemu potpuno mrtvilo. Po selima vlada glad, jer narod nema otkuda da kupuje kruha, jer je onaj novac, što mu je naša vlada pređujmila, potrošio, tako da sada nema čime da kupuje potrebite stvari za život, a od blagajna ne može da podigne pologa; uopće od mjesec dana na-

stupilo je potpuno mrtvilo, i ja, koji sam bio 15 dana kod kuće, moram priznati, da sam morao pobjeći od neke desperacije.

Cijenim, gospodo, i opetujem, da se nije nikada smjelo dati kao pređujam manje od efektivne vrednosti, jer ako uzmete jednom narodu 64.000.000 dinarskih kruna, vi ste mu odmah oduzeli gotovo svu imovinu. Za državu pak ne bi bio taj teret velik, jer da je država zbilja dala efektivnu vrijednost, bila bi izdala svega 20 milijuna dinara, što nije preterano. A što se tiče drugih iznosa, moglo se pričekati, dok se vidi, koliko ima novca u trećoj zoni, da se može odlučiti, kako će se to pitanje konačno riješiti.

Gospodo, sada sam baš čuo prije polaska od kuće, da je došla neka naredba, kojom se daje druga akontacija. Sada vidite, dao se prvi akonto. Svaki čovjek mora da dode radi toga u varoši iz najudaljenijeg sela, a to su velike muke za pojedine ljude, procesije radi toga traju i po 30 dana. Vlast je došla do uvidavnosti, da je pogriješila oduzevši narodu sav novac, svu njegovu imovinu, i odredila je drugu akontaciju. Ova druga akontacija donijet će ouom kraju od prilike 20 milijuna kruna. Dakle, dvadeset milijuna dinarskih kruna dobiće sada onaj narod; sa onih 16 miliona, koje je već dobio, primiće svega 36 milijuna. Tako će se narodu oduzeti ipak 44 milijuna nežigosanih kruna. To će pomoći za mjesec dana, pa će opet biti slabo. Morala se dati kao pređujam efektivna vrijednost novca, jer će narod ovako dobivajući kaplju po kaplju sve potrošiti, a da je imao cijeli iznos, mogao bi se drukčije vladati i štogod bi i prištedio.

Zašto sam kazao, da se ne će dati nego oko 20 milijonu dinarskih kruna? U prvoj zoni, koja je bila evakuisana, sa drugom akontacijom dalo se 40% od ukupne svote. Ali ovdje će biti drugi razmjer. Jer u drugoj zoni prikazana veća svota od 200 milijuna nežigosanih kruna, a manji je broj prezentanata, koji su donijeli iznos ispod 10.000 kruna, jer izgleda da je po novoj akontaciji na 10.000 kruna dato 40%. U drugoj zoni ima ljudi, koji su donijeli velike svote, i njihov broj je nerazmjerno veći, nego što je broj takvih ljudi u prvoj zoni. A onda imamo to, da se kod bana našlo ništa manje nego oko 70 milijuna gotovine. Mislim da će dužnost vlade biti u tom pogledu da zaviri malo u knjige, te da vidi, kako je taj novac došao. Ali i po tome ćete vidjeti, da što se tiče naroda, ako se odbije ovo što je u bankama, onda nije to veliki iznos što je sam narod prezentirao, i uopće moram konstatovati da se ono, čega se vlada bojala, da će doći ljudi sa milijardama, nije dogodilo, jer do sada narod je donio u obim zonom svega 300.000.000 nežigosanih kruna.

Po ovome vidite, gospodo, da se radi bez dubokog promišljanja stvari i ove pogrešne mjere nama silno škode, osobito stoga, što smo mi na periferiji: ako se nešto dogodi u središtu države, to može proći neopaženo, ali kad se radi to po periferiji, gdje strani svijet prolazi i vidi, to najviše šteti dobrom glasu naše države.

Unutarnje političke prilike.

Između razloga, zašto naš dinar pada, naveo sam do sada dva, prvo: veliku neizvjesnost u pogledu našeg pravog finansijskog stanja, a drugo: lošu upravu u finansijskim pitanjima. Dakako da ima i drugih razloga, koji se navode. Navodi se kao razlog što nekako strani svijet susreće sa nepovjerenjem naše unutarnje političke prilike. Ja moram priznati, da su i te političke prilike također jedan faktor, koji utiče na tečaj našega novca. Ali, gospodo, tu je državna vlast, čija je dužnost da spreči, da se te naše političke prilike razvijaju na divljački način kao što se razvijaju. (Dr. M. Ivanić: S glave riba smrdi!) Eto prije dva tri dana bio je sastanak daka u Splitu, prosvjetnog društva „Pavlinović“: nevina se mladost bila sakupila, pa je bila napadnuta na divljački način, premda daci nisu dali povoda, i ima mnogo ranjenih, među njima ima možda i naše djece. Mislite li, da to ne djeluje u inostranstvu? Ja mislim, da to djeluje i ja ne znam, tko će dati zajam jednoj državi, kad se u njoj tako radi i postupa. Što je tamo po periferiji? Jedan poslanik ne može da dode, a da ne bude vrijedan i isprebijan, da ne bude jajima tučen i t. d. Raspištaju se skupštine, društva se ne dopuštaju, razbijaju se tiskare, demoliraju se redakcije novina. Mora se tome stati na kraj. Reda treba da bude u državi, jer ako bude reda, onda će, naravno stvar, imati i inostranstvo bolje mišljenje o nama i o našim finansijskim. (Zagor, poslanici sa desnice objašnjavaju se sa poslanicima iz centra. Predsjednik poziva poslanike Dr. Stjepana Barića i Stepu Kobasicu, da se umire).

Gospodo, sve ovo, što sam iznio, iznio sam u dobroj namjeri, da se zlo, koje nas tišti, zaista i popravi, i ne znam, kako to može dati povoda odjornim ispadima.

Poplava novčanica.

Gospodo, da ne duljim, ja ću preći preko drugih razloga, koji se navadaju kao uzrok padanja naše valute, jer su ti razlozi gospodi poslanicima više manje poznati, a o mnogima govorio je i g. ministar finansija. Ali ću ipak spomenuti uzrok inflacije novčanica ili poplave novčanica. Gospodo, ako je istina, da mi u našoj državi nemamo više od tri milijarde i osam stotina milijuna dinara u opticaju, ja mislim da to nije nikakvo dezastrozno finansijsko stanje naše države. Ja ne znam, da li nema više od toga, jer inostranstvo sumnja da u opticaju ima više novčanica nego što se kaže. U tome pogledu treba da se čisto i bistro dade objašnjenje našoj javnosti. Ako mi imamo u opticaju zaista tri milijarde i osam stotina milijuna dinara novčanica, to nije mnogo, to znači da imamo srazmjerno manje novčanica nego što ima Francuska, Italija i druge države. Pa ne može se razumjeti, zašto naš dinar mora biti slabije kotiran od francuskoga franka i talijanske lire. Dakle nije poplava novčanica pravi uzrok pada dinara, nego su po sredini oni drugi uzroci, koje sam naveo.

Ali naša država je u tome pogledu tipičan primjer. Ona teorija, da su trgovačke potrebe,

gospodarske potrebe uzrokom poplave novčanica, ne stoji. Uzrokom poplave novčanica jesu veliki državni troškovi, jer se ne upravlja ekonomski, i rasiplje se novac. Juče, moram priznati, da me se jako dojmilo, što sam o tome čuo u Finansijskom odboru. Ono što sam tu čuo, ja ne ću ponoviti, niti je potreba da to učinim, ali ću spomenuti ipak, da ono partizanstvo, koje truje naš državni i upravni život, to isto partizanstvo je krivo, da se truje i naša finansijska i gospodarska snaga, jer se mnogo više troši u partizanske svrhe, iz partizanskih motiva, nego za prave narodne potrebe.

Potreba zajma.

Ja ću, gospodo, da završim. Što se tiče ove zakonske osnove za sklapanje jednoga zajma u inozemstvu do 500 milijuna dinara zlatne vrijednosti, ja mislim prema današnjim prilikama, u kojima se nalazi naša zemlja, da je zbilja ovaj zajam jedini način, kojim možemo sanirati našu valutu, ako sretno pode g. ministru financija za rukom da ga sklopi. Saniraćemo našu valutu, ako dinar bude vrijedio i koju paru više negoli danas. Ako tečaj dinara i ne bi poskočio, sa zajmom će se bar to postići, da će ostati stacionarna vrijednost dinara, da ne će dalje padati. Jer padanje dinara znači isto kao izgubiti iz džepa stanovitu sumu novca (Čuje se: Kako bi bilo da spekulante uhapsimo, kao što su uradili Bugari?) Nek se sve poduzme, da se zapriječi daljnje padanje dinara, jer je ovo naša ekonomska propast. Ali, gospodo, sa zajmom treba da budemo također mirni u tome pogledu, da će se zbilja taj zajam upotrebiti na koristan način, da će se upotrebiti tako, da će nam kao učinak doista poboljšati ekonomsko i finansijsko stanje zemlje i naroda.

Ali, gospodo, zato se hoće dobra uprava, i kako sam već naglasio, mi ne možemo imati povjerenje i pouzdanje, da će sadašnja uprava taj zajam zbilja korisno uložiti. Radi pomanjkanja toga pouzdanja Jugoslavenski je klub zaključio, da glasa protiv ovog zakonskog predloga.

Domaće vijesti.

Uništavanje naše Istre. Upravo su nevjerojatne vijesti, koje stižu o progona i uništavanju našeg pučanstva u Istri. Dosada je službeno ustanovljeno, da je od 1. ožujka ov. god. do danas uništeno od talijanskih fašista 47 samih kuća stojnica, i to: u kotaru Pulj (Pola) 27, Poreč 4, Motovun 3, i u koturu Kopar 13.

Širom čitave naše domovine kupi se za nastradalo naše pučanstvo u Istri, a glavnu brigu vodi u toj akciji „Jugoslavenska Matica“.

Strašni požar u Međumurju. 30. pr. mj. nastradalo je čitavo selo Pribislavec kraj Čakovca od požara. Porodila se vatra u šlali seljaka Francu Cara i kako je duhao jaki vjetar, našlo se najedamput u plamenu 6 kuća i 67 gospodarskih zgrada sa silnim žitom, koje je po dvorištima čekalo na vršidbu. U tih čas 30. obitelji ostalo je bez krova, a šteta se računa oko tri milijuna kruna. Požar su po svojoj prilici prouzrokovala djeca.

Marko Vušković. Naš opće poznati operni pjevač Marko Vušković ovih se dana vratio u domovinu sa svoje umjetničke turneje po Americi. Ne može da se nahvali naših ljudi u Americi, koji su mu u svemu bili pri ruci.

† **Pjesnik Milaković.** 4. ov. mj. umro je u Samoboru poznati i oblubljeni hrvatski pjesnik Josip Milaković. Suradivao je u više listova i izdao nekoliko zbirka, P. u m.!

Kredit dalmatinskim bolnicama. Ministarski savjet je odobrio kredit od milijun kruna za popravak i popreštine dalmatinskih bolnica.

Nestale Jade iz Filip-Jakova. Doznajemo, da je nestalo iz Filip-Jakova i ono nekoliko spašenih lađa zadarskog veslačkog društva „Jadran“. Govorka se, da su ih neki neovlašteni ljudi bez dogovora, znanja i odobrenja samih članova kriomčarski prenijeli u Split. Ako je to istinito, dosta žalosno. — Zadranin.

Napadnut urednik „Hrv. Riječi“. 9. ov. mj. uvečer bio je u Splitu napadnut od fašističke omladine urednik „Hrv. Riječi“, g. Sl. Bačinić. Žalosno! Protiv ovom načinu političke borbe najoštrije prosvjeduemo.

† **Dr. Lujo Moretti.** Ovih dana umro je u Trogiru u dubokoj starosti odvjetnik dr. Lujo Moretti. Iza P. Čingrije eto i on umire. I on je bio jedan od onih starih boraca za narodna prava uz Pavlinovića, Klaića, Nodila u ono najteže doba našeg narodnog osvješćenja u Dalmaciji. Dični starina, čelik značaj, znao je spojiti divni sklad između vjere i svog nacionalizma. Pokoj mu vječni!

Gradske vijesti.

Mili gosti. Jučer su iz Zagreba preko Bakra stigli u naš grad. nar. poslanici Pučke stranke dr. Janko Šimrak i g. Stjepan Barić, predsjednik Hrv. Pučke stranke i potpredsjednik Jugoslavenskog kluba, s cijelom obitelji, S njima je došao i naš veliki prijatelj, prvak katoličke akcije u Zagrebu i književnik g. Petar Grgec. Na prolasku za srednju Dalmaciju zaustavili su se u našem gradu 2-3 dana. Želimo im što ugodniji boravak u našem gradu. Dobro nam došli!

Jutros je stigao u naš grad i nar. poslanik dr. Ante Dulibić. Dobro nam došao!

† **Akademikar Josip Peleška.** Naglom smrću, od srčane boli, preminuo je prošlih dana akademikar Josip Peleška. Pokojnik je bio opće poznat kao dobar drug i uzoran mladić. U nedjelju bio mu je sprovod, kojemu su uz ostalo građanstvo u velikom broju sudjelovali drugovi akademikari. U ime mjesnog Akad. kluba oprostio se na groblju od pokojnika pravnik B. Novak. Pokojniku vječni pokoj, a ucviljenoj obitelji naše saučesće.

† **Marija ud. Mirković.** 8. uvečer preselila se u vječnost ova čestita i dobra starica u dubokoj starosti od 86 godina. Bila je dobra kršćanka, uzor-žena i uzor-majka. Zato svi, koji su je poznavali, osobito su je cijenili i štovali. To se vidjelo i po brojnoj i izabranoj pratnji za sprovod. Pokojnici želimo ugodni boravak u vječnoj domovini, a rodbini naše saučesće.

Guslarovo veče. Narodni guslar gosp. Perunović, pošto je obišao okolicu i bio u Miljevcima, Skradinu, Višovu, Dubravi, zaustavio se par dana u našem gradu. 9. o. mj. u večer pjevao je našem građanstvu uz gusle u Državnom domu iza varoške župske cakov. Bilo je mnogo slušalaca.

✕ **Novi kino.** Od četvrtka 11. ov. mj. večer u bašči „Hotel Kosovo“ počeo je raditi novi Veliki kinematograf. Ulaz je slobodan. Vlasnici su ga otvorili, da ugođe svojim gostima što boljom zabavom.

Drugi predujam. Komisija za razmjenu nežigosanih krunskih novčanica počela je ovih dana s isplaćivanjem drugog predujma. Nekima ovaj drugi put nije dan nikakvi predujam. Ni s ovim predujmom još se nijesmo približili niti onom povišku predujma, što ga je ministarski savjet na svojoj sjednici 1. maja bio odobrio za prvu zonu. Evakuacijom treće zone odgoda se još uvijek. Moralo bi se dakle odlučiti za konačnu razmjenu i prije nje, jer i ovaj drugi predujam malo će pomoći našem građanstvu u današnjim teškim prilikama.

Nazivi naših ulica. Nemamo još nikakvih naziva naših ulica, obale ni trgova. Naši talijanaši su nam ih bili obećavali svojim nazivima. Držimo zgodnim i potrebitim, da se što prije i to pitanje uredi Samo bismo preporučili, da se prije konačne odluke o samim nazivima pozovu na savjet svi viđeniji i istaknutiji građani.

Jedna neurednost. Tuže nam se građani, da se kod nekih ljekarna, kad imaju noćnu službu, zna dogoditi, da se iste zatvore, a ostane u službu samo crvena lampa. Tako je u noći između 8. i 9. ov. mj. došao oko 23 sata neki čovjek službujućoj ljekarni. Ali ovu našao zatvorenu i skoro cio sat lupao na vratima, da je uznemirio čitavu ulicu. Na koncu je ovaj bijednik imab sreću, što ga je netko upozorio, da će naći gospodina u buffetu. U najboljoj namjeri ovo registramo, da se više ne opetuje.

Zanemarena i zaboravljena krasna ustanova. Moramo priznati, da smo na karitativnom polju mnogo zaostali za ostalim našim gradovima na moru. Osim nekoliko dječjih zabavišta, tek osnovane državne Zaštitne djece imamo još samo Uboški dom. I on se jedva izdrži, jer je premalo brige i interesa za tu jedinu dobrotvornu ustanovu u našem gradu kod našeg građanstva. Nema sumnje, kad bi građanstvo znalo, kako bijedno i oskudno sirotinja tu provodi dane, da bi češće i veće doprinose u novcu i naravi davalo za njihovo uzdržavanje. Čovjeka upravo zaboli srce, kad vidi kako i prosti čovjek pri pogrebu ima i do trideset papirnatih, ali skupih vijenaca („kruna“), dok nitko ni ne misli, koliko bi za dušu pokojnika pred Bogom mnogo više učinio, kad bi tom prigodom mjesto toga dao pa i najmanji doprinos za naše siromahe u Uboškom domu. I u sto drugih prigoda trebalo bi se sjetiti i pomoći siroti. Doprinos prima odbornik g. Vl. Kulić. Sigurni smo, da će naše građanstvo shvatiti svoju dužnost i kršćansku i rodoljubnu, pak u buduću više brige posvećivati i više doprinosati za naš Uboški dom.

Na blagdan Velike Gospe sigurni smo, da će — ko svake godine — brojati svijet i iz našeg grada i iz cijele okolice pohoditi oblubljeno **Gospino svetište u Vrpolju.** Na sami blagdan čitat će se sv. Mise od rana jutra pa do 10^{1/2}, kad će početi zadnja pjevana sv. Misa s propovijedi i blagoslovom.

Doznajemo od gosp. šefa stanice, da će vlakovi taj dan izvanredno voziti cio dan. Još ne znamo za red vožnje. Bogoljubnike iz drugih kotara upozorujemo, da moraju za put učiniti legitimaciju kod svoje političke vlasti.

Iz bolnice. Građanstvo nam se tuži, da mrtvace iz mjesne bolnice, koji su umrli od kužnih bolesti, nose na pokopanje oko 21. sata. Znamo, da bi se to imalo obavljati u gluho doba noći. Do koga je, neka to uredi, Mislimo, da bi još najbolje bilo, da umrle od kužnih bolesti, pokopaju na novom groblju, a ne kod sv. Ane.

Raspis natječaja. Raspisan je natječaj za popunjenje učiteljskih mjesta kod ovih škola u Šibeniku:

1. Na dva mjesta stručne učiteljice kod ženske građanske škole, i to iz prve i druge skupine.

2. Na mjesto nadučitelja kod trozredne muške škole u Varošu i dvorzredne mješovite u Crnici.

3. Na mjesto učitelja kod trozredne muške škole u Gradu.

Rok natječaja ističe 20. ov. mj.

Primamo. Ministar financija donio je odluku od 19. srpnja 1921. pod D. br. 8756, da se do 15. ov. mj. produžuje rok za popisivanje i žigosanje predratnih i ratnih zajmova bivše Austro-Ugarske monarhije na teritoriju do sada okupiranom od Italije. Popisivanje i žigosanje se vrši kod poreznih ureda. Jednako neka se prikažu poreznim uredima obveznice ratnih i predratnih zajmova bivše Austro-Ugarske monarhije, koje su već žigosane od strane Italije, u svrhu zamjenc reversima sa strane naše države.

Oglasi se plaćaju po cijeniku, koji se dobije u Upravi. Kod višekratnog oglašivanje znatan پوست.

Najuspješniji dio naših oglasa će biti „Mali Oglasnik“, kojim počinjemo u drugom broju.

JAVNA ZAHVALA.

Prigodom ozdravljenja od šestogodišnjeg bolovanja od bolesti slijepog crijeva (pendegitis) moje supruge **Tone Nupić rod. Baranović** izrazujem moju najveću zahvalnost gosp. dru. Milu Katiću, koji je s ljubavlju njegovao u pola mrtvo tijelo, te s očinskom strpljivošću i dobrim uspjehom operirao i tako otknuo od smrti njezin mladi život. Također zahvaljujem gosp. dru. Pasini-u, koji je sudjelovao i pripomagao pri njezinoj operaciji. Jednako zahvaljujem časnim sestrama: Mavili Afradžiji i Filonili, koje su sa svojim marnim djelom nastojale, da bolesnici u svakom času teškog bolovanja budu u pomoći.

Zahvaljujem još i preč. don Ivanu Bjažiću, župniku pokrajinske bolnice, koji je duhovno tješio i podavao srčanost u njezinoj boli.

U Šibeniku, 10. VIII. 1921.

Frano Nupić.

Javna zahvala.

U teškoj tuži, koja nas je snašla smrću naše premile i neprežaljene

Šime Stošić, rod. Gojanović

izrazujemo svoju iskrenu i srdačnu harnost svim prijateljima i znancima, koji su nas na bilo koji način nastojali tješiti u teškoj boli, vijencima uveličali sprovod, izrazili svoju sućut i otpatili milu pokojnicu do zadnjeg počivališta.

U Šibeniku, 13. VIII. 1921.

Ožalošćena

Obitelj Šime Stošića

Prva jugoslavenska odlikovana tvornica

Maraškina i Likera

PETAR BUZOLIĆ - SPLIT

Jadranska ul. Telefon br. 274.

Proizvađa:

Prvoklasnu odlikovanu vrst: MARAŠKINA marke „SOKOL“ i „TRIGLAV“.

Obljubljene LIKERE: Višnjevicu - Pelinkovac - Kruškovic, i t. d.

Cognac Medicinal - Cognac Vieux - Jamaica i Tea Rum.

RAKIJE: Borovicu - Šljivovicu - Travaricu.

SIRUPE: Marenu - Granatinu - Frambua - Limonadu.

CIJENE UMJERENE!

Otprema brza i tačna. — Cijenik se šalje trgovcima na zahtjev.

Pozor! Reklamna ponuda!

Vrijedi samo 20 dana!

Radi napuštanja moje zalihe satova šaljem unutar 20 dana svakom priposatelju ovoga, iz novina izrezanoga, oglasa jedan krasni **remontorsat** (za gospodu), valjano udešen, 30 sata idući uz trogodišnju pismenu jamčevinu uz reklamnu cijenu od 45 umjesto 85 dinara franko uz unapredno priposljanje dotičnog iznosa po preporučenom listu. Dostava sata obavlja se odmah preporučeno. Pozuća obavljanje se jedino uz kaparu od 10 dinara.

Skladište satova
ADOLF MITH, ZAGREB
Samostanska Ul. 4.

Slavenska Banka d. d. Zagreb

prije

Narodna Banka d. d.

Podružnica ŠIBENIK

Centrala ZAGREB, Ilica br. 7.

Dionička glavnica	K 200,000.000.—
Uplaćena glavnica	K 100,000.000.—
Pričuva	K 30,000.000.—

PODRUŽNICE: Beograd, Brod n/S, Dubrovnik, Osijek, Sombor, Sušak, Šabac, Vršac.

AFILIACIJE: Jugoslavenska industrijska banka, Split. — Bankhaus Milan Robert Aleksander, Wien I., Augustinerstrasse 8. — Balkan-Bank R. T., Budimpešta.

AGENCIJA: Buenos Aires (Argentina) pod protektoratom Nikole i Mihe Mihanovića brodovlasnika.

ZASTUPSTVA: Lima (Peru), La Paz, Oruro (Bolivia), Antofogasta, Valparaiso (generalni povjerenik Dr. Andro Syilokos) Punta Arenas, Santiago (Chile); Rio de Janeiro (Brazilija), Montevideo (Uruguay).

Prima uloške

na knjižice i tekući račun uz najpovoljnije uvjete.

Prima terminirane uloške

(Term-Deposits)

te ih ukamaćuje na 18 mjeseci sa $5\frac{1}{2}\%$ na 24 mjeseci sa 6% .

Obavlja sve bankarske poslove najkulantnije.

Glavno Zastupstvo tvornica „Sufid“

Karbida, Kalciumcianamida i ostalih

umjetnih gnojiva za državu S. H. S.

Grubišić & Comp.

ŠIBENIK (Dalmacija)

Upute i cijene daje tvrtka na zahtjev.

Brzovjavi: Cianamid

Telefon Br.

Zadružna Gospodarska Banka

D. D. Ljubljana

otvara svoju podružnicu u Šibeniku (glavna ulica u kući Br. 122) i. pod.

Prima novac na uloške i u tekućen račun uz povoljne uslove.

Daje zajmove trgovcima, obrtnicima, posjednicima, ribarima i brodarima.

Kupuje tuđi novac, čekove, zlato i vrijednote.

Prodaje proizvode svojih mnogih tvornica i svog velikog robnog zavoda.

Podružnice: Maribor, Zagreb, Karlovac, Djakovo, Sombor, Sarajevo, Split.

Šalje i prima novac na sve strane svijeta.

AMERIKA i AUSTRALIJA su u izravnoj vezi.

Putnici ne trebaju gotova novca za put, nego samo ček ili pismo naše podružnice

Podružnica „CROATIA“ osiguravajuće zadruge, SPLIT

Brzovjavi: CROATIA, Split. Hrvojeva ul. 13. Telefon 208.

Osnovana g. 184. — Centrala ZAGREB — Osnovana g. 1884.

Podružnica i glavna zastupstva: Banjaluka, Beograd, Bjelovar, Čakovac, Ljubljana, Novisad, Osijek, Požega, Rijeka, Sarajevo, Split, Subotica, Vel. Bečkerek i Trst.

Poslovne grane: Požar, Provala, Nezgode, Staklo, Transport, Tuča, Život.

Povjerenicim u svim većim mjestima.

U Šibeniku - Povjerenik: VLADIMIR KULIĆ.

Najuspješnije se oglašuje u „Narodnoj Straži“

Poziv na preuzimanje akcija.

Dne 29. juna 1921. ustanovljena je Jadranska banka u Beogradu, koja je preuzela naše filijale u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

Akcionerski kapital Jadranske banke u Beogradu iznosi Din. 7,500.000 i podjeljen je u 75.000 akcija od Din. 100 svaka nominalne vrijednosti.

Jadranska banka u Trstu prepušta svojim starim akcionarima za svaku akciju Jadranske banke u Trstu jednu akciju Jadranske banke u Beogradu, po cijeni od Din. 150 više 5% kamata od 1. januara 1921.

Preuzimanje akcija Jadranske banke u Beogradu vršiti će se uz predočenje i prebiljegovanje akcija Jadranske banke u Trstu na blagajnama zavoda u Beogradu, Celju, Dubrovniku, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkoviću, Opatiji, Sarajevu, Splitu, Šibeniku, Trstu, Wienu, Zadru i Zagrebu, kao i na Blagajnama Banke i Štedione za Primorje na Sušaku, Rijeci i Bakru.

Prijave za preuzimanja akcija Jadranske Banke u Beogradu primat će se na rečenim blagajnama do uključivo 30. septembra 1921.

U mjesecu julu 1921.

Upravno vijeće
Jadranske banke u Trstu.